

УДК 378

Г 94

Друкується за рішенням Вченої ради Вінницького національного технічного університету Міністерства освіти і науки України. Протокол № 11 від 30 червня 2004 року.

Редакційна колегія: акад. АПНУ **Б. І. Мокін**, проф. **Т. Б. Буяльська**, проф. **Л. Є. Азарова**, доц. **І. О. Головашенко**, доц. **Л. П. Громова**, доц. **О. В. Зінько**, доц. **О. В. Колос**, доц. **А. В. Слободянюк**, доц. **М. Г. Прадівляний**

Відповідальний за випуск доц. **Г. П. Котлярова**

Тексти доповідей друкуються в авторській редакції

Підготували до друку: *Н. О. Андрущенко, В. О. Дружиніна, С. А. Малишевська, З. В. Поліщук, О. Д. Скалоцька*

Г94 Гуманізм та освіта. Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції, м. Вінниця, 21 - 23 вересня 2004 р. В 2-х томах. Том 2. — Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2004. — 312 с.

ISBN 966-641-100-8 (том 2)

Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Гуманізм та освіта» присвячені проблемам формування гуманістичного світогляду в процесі навчання, пошуку інноваційних гуманістичних методик та технологій в сфері освіти.

Матеріали конференції (т. 2) включають питання з таких напрямків: дистанційне навчання: досвід, проблеми, пошуки; актуальні проблеми сучасної філософії, гендерна проблематика; історико-культурні і мистецькі знання в процесі формування культурної компетенції майбутніх фахівців; соціологічні, політико-правові та соціально-економічні аспекти в освіті

УДК 378

ISBN 966-641-098-2 (збірник матеріалів)

ISBN 966-641-100-8 (том 2)

© Укладання. Вінницький національний технічний університет, 2004

МІЖНАРОДНИЙ ВИБІР УКРАЇНИ ТА РОЗВИТОК ВІТЧИЗНЯНОЇ ПРАВОВОЇ ОСВІТИ

В.А.Довбиш,

Вінницький національний технічний університет (м.Вінниця)

Н.В.Довбиш,

Вінницька обласна рада (м.Вінниця)

Проголошення Україною незалежності перетворило її на повноправного суб'єкта міжнародних відносин, а сотні юридичних осіб та тисячі громадян – в суб'єктів зовнішньоекономічних відносин. Геополітичне становище нашої держави змушує її керівництво проводити двовекторну зовнішню політику, балансувати між Заходом та Сходом, пропагуючи відданість європейському вибору та, одночасно, ратифікуючи Угоду про Єдиний економічний простір (ЄЕП), враховуючи, що: 1) ЄЕП є допоміжний інструмент для узгодження інтересів різних держав в процесі формування спільного Європейського економічного простору; 2) ЄЕП відповідає інтересам Європейського Союзу (далі – ЄС); 3) партнери ЄЕП мають близький рівень готовності до впровадження базових правових норм та вимог ЄС. Обидва напрямки однією частиною населення сприймаються з острахом, з позицій меншовартості, іншою частиною – з метою посіяти в народі зневагу до обраного шляху для реалізації власних інтересів. Вважаємо, що у найближчі роки час протиставлення обох векторів має завершитися, а на його місце прийде період збагачення України відносинами з суб'єктами обох сторін. У зв'язку з цим актуалізуються проблеми: а) зближення законодавства України з законодавством ЄС; б) формування нормативно-правової бази функціонування ЄЕП; в) підвищення рівня правового захисту вітчизняних юридичних та фізичних осіб, які здійснюють зовнішньоекономічну підприємницьку діяльність шляхом їх правової просвіти та покращення підготовки фахівців-професіоналів в галузі права, особливо - права Європейського Союзу.

Наближення кордонів Євросоюзу з 1 травня 2004 року безпосередньо до України у зв'язку зі вступом до нього 10 нових членів матиме в цілому позитивний вплив для нашої країни у середньостроковій та довгостроковій перспективах. У політико-безпековому вимірі пряме сусідство з ЄС сприятиме: посиленню ролі України для ЄС, зокрема у сфері спільної зовнішньої і оборонної політики; динамічному перегляду та розвитку чинної договірної-

правової бази відносин нашої держави з ЄС; підвищенню зацікавленості ЄС у посиленні режиму безпеки кордонів України та зміцненню ролі України в досягненні регіональної стабільності.

В соціально-економічному вимірі після розширення: ЄС буде зацікавлений в стабільній заможній та екологічно безпечній Україні, стане значним сектором ринку збуту українських товарів, джерелом зростання та розширення спектра українського імпорту, будуть створені максимально сприятливі умови для інтеграції енергетичних, транспортних і телекомунікаційних мереж України в загально-європейську інфраструктуру, очікується позитивний вплив на розвиток прикордонних регіонів України та збільшення іноземних інвестицій в їх економіку, особливу в розбудову транспортної інфраструктури.

Разом з тим, в короткостроковій перспективі (2004-2006 рр.) наслідки розширення ЄС для окремих сфер співробітництва будуть пов'язані з ризиками скорочення та обмеження доступу українських товарів та послуг до ринків нових країн – членів ЄС. Так, наприклад, за прогнозними показниками втрата традиційних ринків сільськогосподарської продукції у нових країнах – членах ЄС, внаслідок запровадження ними європейських стандартів, становитиме для України біля 60 млн. дол. США.

Зближення вітчизняного законодавства з правом Євросоюзу перетворюється на ключову умову реалізації пріоритету зовнішньої політики України – інтеграції до європейського економічного, політичного і культурного простору. Успіх процесу цього зближення, як підкреслено у „Програмі інтеграції України до Європейського Союзу”, прийнятій Указом Президента України від 14 вересня 2000 р. передбачає не лише перегляд вітчизняного законодавства в рамках права ЄС, але і широку імплементацію системи інститутів та принципів права ЄС до правової системи України. Під імплементацією в офіційних документах ООН розуміється процес втілення міжнародно-правових норм до національних правових систем. У вітчизняній правовій доктрині розповсюдженою є точка зору, відповідно до якої „під механізмом імплементації розуміється система правових і організаційних засобів як створюваних спільними зусиллями держав, так і використовуваних індивідуально з метою всебічної, своєчасної і повної реалізації прийнятих відповідно до міжнародного права зобов'язань”[1]. Саме через цей механізм переважна більшість міжнародно-правових норм, що містяться в міжнародно-правових договорах, в тому числі між Україною та ЄС, між Україною та іншими членами ЄЕП, мають втілюватись в життя.

Важливе місце серед норм такого характеру займають зобов'язання

України, які вона взяла на себе в Угоді про партнерство і співробітництво з ЄС і які спрямовані на наближення нашої держави до Копенгагенських критеріїв. З особливою увагою ці критерії застосовуються стосовно претендентів до вступу в ЄС при визначенні питань про зміцнення інституційної спроможності взагалі та судової влади зокрема, утворення відповідних структур та елементів громадянського суспільства, рівня юридичного захисту основних прав та громадянських свобод в різних сферах суспільних відносин.

Вищезазначеним Указом вперше в Україні було введено в обіг поняття „*acquis communautaire*”, яке з'явилося ще в 1984 р. в проекті Договору про Європейський Союз, і під яким сьогодні розуміється рівень розвитку внутрішньої системи ЄС. Згодом, для досягнення „*acquis communautaire*” Україною, 18 березня 2004 р. Верховна Рада України Законом затвердила Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства ЄС. В ній визначено, що *acquis communautaire* - це правова система Європейського Союзу, яка включає акти законодавства Європейського Союзу (але не обмежується ними), прийняті в рамках Європейського Співтовариства, Спільної зовнішньої політики та політики безпеки і Співпраці у сфері юстиції та внутрішніх справ. Крім того, в цій Програмі сформульовано: сутність державної політики України щодо адаптації законодавства, етапи цієї адаптації (перший етап розрахований на 2004-2007 роки), послідовність здійснення адаптації у пріоритетних сферах, її інституціональний механізм, а також відзначено питання кадрового та інформаційного забезпечення [2].

Програма визначає пріоритетні сфери, в яких на першому етапі здійснюється адаптація законодавства України до законодавства ЄС. До них належать: митне та банківське право, бухгалтерський облік компаній, податки, інтелектуальна власність, захист прав споживачів, технічні правила та стандарти, енергетика, транспорт та ін. Для цього на першому етапі виконання програми, серед інших завдань, необхідно:

- а) провести порівняльно-правове дослідження відповідності законодавства України законодавству Євросоюзу у цих сферах;
- б) створити загальнодержавну інформаційну мережу з питань європейського права;
- в) створити систему навчання та підвищення кваліфікації фахівців з питань європейського права, включаючи розроблення та затвердження відповідних навчальних програм;
- г) здійснити переклад на українську мову актів ЄС.

Міжнародний вибір України має також нормативно-правовий вимір. Він закріплює нові правила поведінки для всіх суб'єктів

підприємництва, сприяє встановленню більш прозорих відносин між ними, а, отже, стимулюватиме процеси деолігархізації, детінізації, дебіюрократизації економіки, подолання корупції і чиновницького свавілля. Гармонізація національного законодавства з вимогами ЄС полегшить його адаптацію до правових систем країн – стратегічних партнерів України.

Така зовнішня політика України в бік „західного напрямку”, а також Договір про ЄП на „східному напрямку” найближчим часом суттєвим чином впливатимуть на зміст вітчизняної правової освіти. Вона вимагає широкого і обізнаного „людського матеріалу” для реалізації загальнодержавних інтеграційних зусиль. Відкриття протягом 2003 року в кількох провідних юридичних вузах кафедр європейського права, введення в навчальні плани підготовки майбутніх юристів дисципліни „Порівняльне правознавство”, післядипломна освіта кращих випускників спеціальності „правознавство” у провідних закордонних університетах знаменують собою розуміння об'єктивних потреб у спеціалістах в галузі права ЄС і закладають лише початок систематичного та послідовного вивчення законодавства ЄС. Однак це не вирішує кардинальним чином проблему підготовки необхідної кількості фахівців в сфері законодавства ЄС та не забезпечує елементарних знань норм права ЄС широкою масою підприємців, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність за межами України.

ВИСНОВКИ

Вступ України на міжнародну арену передбачає комплексне, системне вирішення низки взаємопов'язаних питань на різних рівнях: як на загальнодержавному так і на рівні окремого громадянина. Однією із таких проблем є імплементація законодавства Євросоюзу в законодавство України та поглиблення співпраці з учасниками ЄП як процесу, органічно підпорядкованому стратегічному курсу України на євроінтеграцію. Важливою умовою вирішення цієї проблеми є суттєве коригування навчальних планів підготовки майбутніх фахівців спеціальностей „правознавство”, „менеджмент організацій” та ін. в бік вивчення основ „*acquis communautaire*” та проведення широкої правової просвіти громадян України в цьому напрямку.

1. Баймуратов М., Максименко С. Імплементація норм міжнародного права про свободу пересування // *Право України*. – 2003. – № 9 – С.133

2. Закон України „Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу” // *Урядовий кур'єр*. – 2004. – 20 квітня.